

TSUNAMI 2

PRAHA

ZPRAVODAJ FESTIVALU ...PŘÍŠTÍ VLNA/NEXT WAVE... 2024

POCTY FESTIVALU ...příští vlna/next wave... putují na Slovensko

V sobotu 21. 9. 2024 byly již po dvaadvacáté veřejně vysloveny Pocty za alternativní umění. Slavnostní environmentální večer s názvem *Mladý princ No. 1* se konal v divadle Komedie. Jeho filmovo-hudebně-divadelní koncept připravil nedávno založený spolek DÍLO (www.casopisdilo.cz), který svou ekologickou performanci rozehrál v divadelním foyer, chodbě v zákulisí, na jevišti, a především pak v hledišti.

Letošní Pocty byly v mnoha ohledech tradiční i netradiční. Opět byly veřejně vysloveny v šesti kategoriích, zrcadlové masky Petra Nikla a slova uznání ovšem poputovaly na Slovensko, jelikož se organizátoři festivalu rozhodli vyjádřit podporu tamní alternativní, nezávislé a undergroundové umělecké scéně, a to v době, kdy je v ohrožení ze strany politické zvěle.

Diváci viděli a slyšeli krajinu, která se ztěžka nadechuje, slunce, které svítí tak silně, až spaluje, člověka, který bezcílně putuje polomrtvou zemí.

KONCEPT, TEXT: Lenka Dombrovská, Tomáš Loužný
FILM: Jan Motal
HUDBA: Jakub Čermák a Pavel Kielberger
ÚČINKUJE: Jakub Jelínek, Jakub Čermák (Cermaque) a Pavel Kielberger

Přehled poctěných umělců 2024

Projekt

Divadlo Stoka – Blaho Uhlár – Peter Tilajčík

Talent

Mária Piatriková – Divadlo K

Produkční počin

Festival KioSk

Osobnost

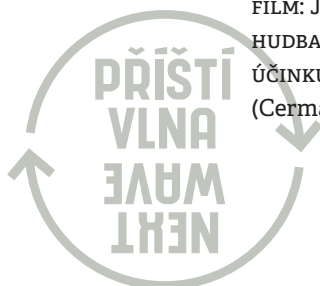
Jana Mikuš Hanzelová – Diera do sveta

Publicistický čin

mloki.sk

Živoucí poklad

Jozef Vlk – Debris Company



PETER TILAJČÍK: Myšlienka novej Stoky je o zachovaní a rozvíjaní Blahovho odkazu

Leto '24 si slovenská umelecká obec bude ešte dlho pamätať. Okrem nekončiacej dehonestácie a tlaku zo strany vedenia rezortu kultúry, poznačila toto leto aj smrť emblémového predstaviteľa nezriadovanej „alternatívnej“ scény. Blaho Uhlár, vyznávač slobodnej tvorby a bezbrehej autenticity, po sebe zanecháva siahodlhý zoznam inscenácií i ďalších stúpcov jeho tvorivej poetiky. Súbor jeho Divadla Stoka na čele s hercom Petrom Tilajčíkom navyše ohlásil, že nekončí. Je však vôbec možné, aby Stoka fungovala aj bez Blaha Uhlára?

Ako aktuálne vyzerá situácia v Stoke, keď už v nej nie je prítomný jej otec-zakladateľ, vedúca autorská – režijná – technická osobnosť?

Náš súbor vznikol z ľudí, ktorí si boli blízki, emočne, ľudsky aj tvorivo, a to nám dáva silu zotrvať. Každý z nás hrá a pôsobí aj v iných divadlách a združeníach, a teda má čo robiť, ale všetci sme spoločne vyšli zo Stoky a aj preto ju chceme zachovať. Naplňala nás tvorba týmto princípom, ktorý bol zrazu celkom iný. V podstate v každom tvorivom procese si zviazaný nejakými vonkajškovými okolnosťami, ktoré ti určuje režisér, dramaturg, scénograf... Tu sme mohli slobodne hovoriť a konať tak, ako sme chceli. Nikto nás nekomandoval, nikto nám nepovedal, že niečo robíme zle. Mohol som artikulovať všetky myšlienky, emócie, to najtajnejšie, čo som v sebe mal, vyrovnáť sa s tým a pretvoriť to na niečo vyššie – spraviť z toho umenie.



Peter Tilajčík a Tomáš Pokorný v inscenácii *Endokannabinoid*. FOTO ARCHIV

Momentálne súbor tvoria šesť stálych členov. Michaela Fech, Lenka Libjaková, Braňo Mosný, Tomáš Pokorný, Martin Kollár a ja, spolu s hosťami Zuzou Jankovskou a Jožom Chmelom. Zároveň máme dve produkčné, ktoré sa starajú aj o marketing a pomáhajú nám s celou touto iniciatívou, a to sú Ľudka Braun a Katarína Čučková. Keď sme sa na začiatku rozprávali, čo ďalej, jednohlasne sme sa zhodli, že chceme ďalej fungovať a že urobíme všetko pre to, aby mohla Stoka pokračovať. Potom, samozrejme, prišli na pretras otázky, ako akou formou a či je možné ďalej tvoriť Uhlárovou metódou.

Už pred časom zaznievali názory, ktoré polemizovali, či je stokársky/uhlárovský spôsob tvorby relevantný, či už nejde o prežitok. Vy ste si to však svojimi inscenáciami vždy obhájili – boli ste pozývaní na festivaly domáce i zahraničné, zväčša kladná bola aj kritická reflexia. Kameňom úrazu vlastne bol najmä pohľad Fondu na podporu

umenia a jeho odborných komisií. Keďže tu prevláda názor, že ide o súťaž projektov a samotný žiadateľ/umelec, jeho úspechy a relevantnosť je iba jednou časťou hodnotených kritérií.

Ide o paradigmu, ktorá je v divadelnom umení nastavená už stáročia: na začiatku musí byť nejaká téma a dramatický text. Ani dnes ľudia nedokážu pochopiť, že aj divadelná tvorba môže byť absolútne slobodná. Napríklad vo výtvarnom umení je to inak – nemusím mať hneď na začiatku zadanie, že idem maľovať Františka z Assisi pre pápeža, ani nemusím mať konkrétnu predstavu o diele. Môže to byť niečo intuitívne, výsledok momentálnej inšpirácie. Tak prečo to tak nemôže byť pri divadle? Prečo nedokážeme oceniť to, že niekto chce tvoriť inak a zároveň má aj niekoľkoročné dôkazy, že tento tvorivý spôsob funguje, vlastne už skoro štyridsať rokov? A v rôznych obmenách ho využíva aj mnoho ďalších divadiel – a nielen nezriadovaných. Takže aj kritériá na to, ako by sa žiadosti mali písať, by sa mohli konečne zmeniť. Za najšťast-

nejšie nepovažujem ani nastavenie FPU v tom, že ide o súťaž projektov. V konečnom dôsledku papier znesie všetko a niekto naozaj dokáže skvelo napísať grant, no výsledok môže byť aj umelecky ničotný. A kto vôbec má určovať, čo je správna a čo nesprávna metóda tvorby, čo je už prekonané a čo nie? Ja si napríklad myslím, že bulvárna komédia je vyčerpaná, tak ako si myslím, že je vyčerpané prepisovanie literárnych diel do dramatickej podoby. Ale nehovorím, že by sa takéto diela už nemali tvoriť, lebo niekomu to dáva zmysel a mieri na konkrétnu cieľovku. Žijeme predsa v demokracii, nech si každý tvorí spôsobom, aký mu je vlastný, a divák*čka si môže ísť pozrieť to, čo chce.

Jednotliví „stokári“ sa už viackrát úprimne vyjadrili, čo im spolupráca s Uhlárom dala, kam ich jeho tvorivá metóda posunula po osobnej aj profesijnej stránke. Môže však prežiť bez neho?

Pod hlavičkou divadla Stoka Blahova metóda prežije len prostredníctvom repríz a obnovených premiér. Metóda polytematickej dekompozície replikovateľná je, môžeme byť epigónmi tejto metódy, dokonca ju môžeme posúvať ďalej. Ale nie je možné vytvárať inscenácie spôsobom, ako ich vytváral Blaho Uhlár. Lebo nemáme prístup do jeho hlavy, nemáme prístup k jeho intuícii a svojskej tvorivosti. Ako súbor chceme ešte tvoriť spolu nové inscenácie, ale pod inou hlavičkou. Chceme tvoriť týmto princípom, i keď možno modifikovaným.

Len prednedávnom sa Blahovi a Stoke konečne dostalo akej-takej satisfakcie v podobe samostatného priestoru v budove YMCA. Udržať ho v prevádzke však určite nie je jednoduché. Dotácie na budúcu sezónu Stoka od FPU v istej miere dostala. Ako teda bude vyzeráť jej fungovanie ďalej, bez novej tvorby a s obmedzenými financiami?

Dôležité je povedať, že inscenácie, ktoré vznikli v Stoke, boli našimi spoločnými „deckami“. Vždy sme od začiatku do konca tvorili kolektívne. Aj preto máme ku všetkým inscenáciám taký silný vzťah, lebo všetko, čo

v nich je, sme my. Okrem repríz piatich aktuálnych inscenácií teda hodláme obnoviť aj všetky staršie, ktorých reprízovosť niekedy nepresiahla ani číslo sedem – či už kvôli striedaniu priestorov, pandémie alebo kvôli iným okolnostiam. Na fungovanie sme však dostali len desať tisíc. Keď si to rozpočítame na prenájom priestoru, honoráre hercov, technikov a podobne, mohli by sme z nich zahrať len asi štyri reprízy. Takže hľadáme sponzorov a odštartovali sme zbierku prostredníctvom platformy Donio – aby sme mohli hrať viac vecí a zároveň mohli začať vykonávať aj inú ako čisto divadelnú činnosť. Myšlienka novej Stoky je o zachovaní a rozvíjaní Blahovho odkazu. Takže by sme priestor divadla chceli otvoriť aj ďalším divadelným združeniam a rôznorodým aktivitám – čítačkám, diskusiám, prednáškam, workshopom. Chceme sa prinavrátiť k odkazu Divadla Stoka, ktoré bolo ešte na Pribinovej a v tom období predstavovalo niečo ako kultúrny hub. (Blaho by toto slovo nenávidel.)

Odkaz Blaha Uhlára bude žiť v niekoľkých podobách. Okrem zatiaľ ešte „živých“ inscenácií Stoky (a Disku) je vo vás, vo vašom herectve, vašej ďalšej autorskej tvorbe. Napokon aj v tvorbe Divadla SkRat. Stačí (vám) to však?

Určite nie. Okrem aktivít, ktoré máme v pláne v novej Stoke rozbehnúť, by sme chceli ďalej rozvíjať aj Blahovu tvorivú metódu, prostredníctvom workshopov, vytvoriť nejaké laboratórium po vzore Inštitútu Jerzyho Grotowského. Aby to mohlo žiť a posúvať sa aj mimo nás a po nás. Zároveň postupne chceme splatiť viaceré dlhy voči Stoke a Blahovi Uhlárovi, ktoré má tento štát, mesto, umelecká obec... Patrí medzi ne napríklad aj vydanie divadelných textov všetkých inscenácií. Dodnes vyšli len tri hry, a to v českom vydavateľstve Větrné mlýny ešte roku 1997. Musí to niekto podchytiť, zaznamenať, uchovať aj rozvíjať, aby sa na Stoku nezabudlo.

KATARÍNA K. CVEČKOVÁ

Rozhovor vznikol pre internetový časopis mloki.sk.

Jana Mikuš Hanzelová, dramaturgyně a ředitelka Diery do sveta



Diera do sveta je kulturní centrum a specializované knihkupectví v Lip-tovském Mikuláši, které založili a v roce 2014 otevřeli Jana Mikuš Hanzelová, Ján Mikuš a Helena Hajková. Cílem prostoru je vytvořit zázemí pro nezávislou, alternativní a menšinovou kulturu a umožnit veřejná setkávání, kolektivní neformální vzdělávání a společenskou kultivaci.

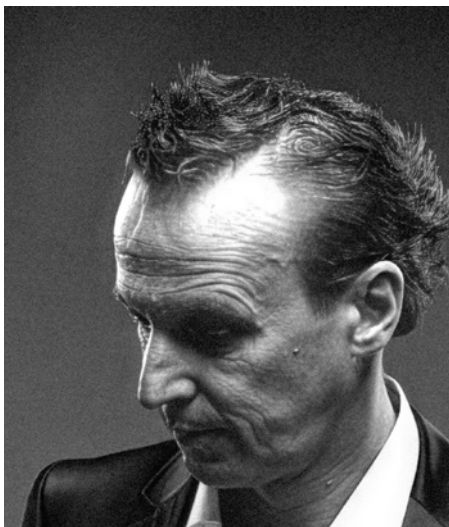
Organizace a dramaturgické zaměření Diery do sveta je postaveno na několika klíčových ideových principech. Patří mezi ně feminismus, rovnost pohlaví, environmentalismus, nehierarchičnost a společensko-kulturní angažovanost. Dramaturgickou ambicí kulturního centra je přinášet rozmanité umělecko-kulturní formáty, které kriticky reagují na palčivé problémy a krize dneška a zároveň mají emancipační potenciál. Kolektiv Diery do sveta věří v potřebu sociální a klimatické spravedlnosti, mezilidské solidarity, rovnostářství a síly kolektivní organizace. V umění a kultuře se snaží vymezit vůči dominantním diskurzům a praktikám, které jsou založeny na vykořisťování a marginalizaci slabších.

Toto kulturní centrum pořádá také feministicky a genderově orientovaný festival **ArtWife**. Cílem festivalu je podvracet, kritizovat a zpochybňovat genderové stereotypy z feministické perspektivy a zároveň představovat současné umělkyně a umělce, jejichž umělecká praxe se na tato témata zaměřuje.

Cílem kolektivu Diery do sveta je být výlučný v kvalitě, ale nikoho nevylučovat.

Všestranný nezávislý umělec a producent Jozef Vlk (* 1961) patří k výrazným osobnostem slovenské kulturní scény. Pochází z Bratislavy, působí jako autor, režisér, hudebník, performer a příležitostný light designér. Hudebně-divadelní vzdělání získal na stipendiích v zahraničí (Graz, Stuttgart, Amsterdam aj.) a workshopech.

V roce 1990 se podílel na založení fyzického divadla Hubris, později přejmenovaného na Debris Company. Dosud s ním vytvořil více než 25 inscenací. Vedle režie často plní i funkci dramaturga, choreografa a skladatele scénické hudby. Formou non-verbálního gesamtkunstwerku zpracovává silné příběhy, inspirované významnými literárními díly. Mezi ně se řadí například *Ulysses* podle J. Joyce, 1992, *UBU – celzia krona* na motivy hry A. Jarryho, 1993, *Murphy* podle S. Becketta, 1994, *EPIC* inspirovaná B. Brechtem, 2012, *CLEAR* na motivy R. Descarta, 2014 nebo *HUNGER* podle K. Hamsuna, 2021). „Je to pro nás logické, a obzvláště pro mě, protože literaturu, esejistiku, sociologickou literaturu čtu pravidelně,“ reagoval v rozhovoru pro Operu plus na konstatování Lucie Kocourkové, že inscenace mají přesah do literatury a filozofie. „A vždycky jsem dával velký důraz na dramaturgii jako takovou, abych nedělal pouze nějaká ryze osobní témata, která mohou být zajímavá, ale jen do jisté míry. Snažil jsem se v tvorbě být trošku (...) angažovaným, aby divák dostal přímočařejší klíč, aby tématu porozuměl, uměl se s ním ztotožnit. (...) Jde o to najít a odhalit téma, které je nějakým způsobem marginalizované, ale je dobré se ho dotknout. A o tom v podstatě divadlo je, aby jako archeolog odhalovalo neviditelné vrstvy v motivacích lidí, aby pro diváky bylo katarzním zážitkem, nebo alespoň obrazem, který si odnesou domů. My jsme jen takoví kreativní nahrávači na další procesy, které v lidech mohou vzniknout. Když se to podaří, tak



je to super.“ Druhou dramaturgickou linií jsou autorské inscenace (*Kriklavé trúbky ničoty*, 1991; *Soliloquy*, 2006; *Dolcissime sirene*, 2007, *Trilogie WOW!*, *Únos Európy* a *JÓB*, 2019 a další).

V charakteristice jeho tvorby na webu Divadelného ústavu Bratislava se dočteme, že „svá díla tvoří jako hudebně-pohybové kompozice doplňované výraznými světelnými a vizuálními prvky, přičemž hudbu a scénu vnímá jako rovnocennou složku k pohybu. Ve smyslu postdramatického divadla fragmentarizuje text, za slovem hledá především pohyb, za motivací emoci a v příběhu asociaci nebo obraz. Právě spojováním slova s pohybem, spolu s využitím nových médií, vytváří díla, ve kterých nekonvenčně a kriticky (často využitím záměrného kýče či parodie) reaguje na aktuální společenské otázky. Divákům nepředkládá odpovědi, ale podněcuje je k přemýšlení. Vlkův způsob práce s pohybem, prostorem či reflektování nových trendů v oblasti současného tance a performance z něj činí význačnou osobnost domácí i zahraniční scény.“ Inscenace Debris Company byly uvedeny na mnoha mezinárodních divadelních festivalech a přehlídkách, mimo jiné v Rakousku, Německu, Bělorusku, Indii, USA, Singapuru či Brazílii a v České republice.

Jako režisér a autor hudby spolupracoval na různých domácích i mezinárodních hudebních, divadelních a filmových

projektech. Za nejlepší scénickou hudbu získal v anketě kritiků již dvakrát cenu DOSKY. Poprvé v roce 2008 za *Canto Hondo* (Elledanse), podruhé v roce 2012 za taneční inscenaci *Rose / 3Balet* Baletu Bratislava. V roce 2015 mu porota festivalu Nová dráma udělila zvláštní cenu za inovativní práci s textem a vysokou kvalitou inscenace *CLEAR* a o tři roky později si odnesl festivalovou Grand Prix za *WOW!* Z festivalu OST-RA-VAR v roce 2011 pak Cenu poroty za hudbu, kterou vytvořil pro inscenaci *Cenci* Národního divadla Moravskoslezského. V roce 2013 byl nominován na Cenu Tatra banky za umění v kategorii Divadlo za režii a koncept projektu Debris Company *EPIC* a v roce 2014 v téže kategorii za režii taneční inscenace *The Tempest* (Balet SND).

Jako hudebník se pohybuje zejména v oblasti akustické a elektronické nové hudby, zvukové instalace a mappingu. Byl organizátorem divadelních a multižánrových událostí a festivalů: Bazén, Prostor 98, Protéza.

V roce 2003 vznikl v jeho režii středometrážní taneční film *Den* v žánru „dance for camera“, který byl uveden na několika festivalech (MFF a Azyl v Bratislavě, Artfilm v Trenčianských Teplicích, Cinedans v Amsterdamu, Antimatter v Kalifornii a další).

V roce 2013 měla v Rádiu Devín premiéru Vlkova rozhlasová adaptace Joyceova románu *Ulysses*, pro kterou zkomponoval i hudbu. Hra byla nominována na ocenění PRIX EUROPE 2014 v kategorii Radio Fiction v Berlíně. V roce 2014 realizoval rozhlasovou hru *Krutohlavova cesta na měsíc* na námět díla průkopníka slovenského sci-fi Gustava Reusse a v loňském roce *Mrs. Dalloway* Virginie Woolfově.

(Na základě informací z webu *performingarts.theatre.sk*, *Divadelného ústavu Bratislava*, *ProART* a *Opery plus* zpracovala Veronika Boušová)

MÁRIA PIATRIKOVÁ: Hľadanie pomalosti

Divadelní režisérka, performerka a umelecká šéfka nezávislého Divadla K se ve své mezioborové tvorbě zabývá identitou, pamětí, odvahou a zranitelností, ale také vnitřní přeměnou a vztahem člověka k prostředí. Její postupy připomínají procesy používané v experimentální hudbě, kdy skicování, náhody a senzibilita utvářejí živé dílo. Orientuje se na nedivadelní prostory. Od roku 2020 působí s divadlem v prostorách bývalé Základní školy Jesenského v Bratislavě.



V posledních projektech se vydáváte po stopách vašeho dědečka, který strávil několik let v komunistickém trestanec-kém pracovním táboře v Jáchymově. Pokoušíte se o materializaci člověka skrze vizualizaci. Co konkrétně se pod touto formulací skrývá?

S týmto miestom sa spája náš rodinný príbeh, príbeh môjho starého otca Gašpara Fronca, ktorý vo viacerých táboroch okolo Jáchymova strávil desať rokov ako politický väzeň v 50. rokoch. Tému som dlho nosila v sebe a vnímala ako nejaký predmet mozgovej činnosti. Mala som rok, keď zomrel, a z vlastných skúseností si ho nepamätám. Ale mám fotografiu, kde stojím pri stolíku s jeho fotografiou. Rodičia mi hovorili, že je neuveriteľné, ako tam stojím a mám ruku opretú presne ako zvykol mávať starý otec. Opieral si ju presne tak chrptom dlane keď držal cigaretu, aby si nezapálil košeľu. Vo mne tá fotografia, to médium, vzbudzovalo pocit blízkosti k človeku, ktorý predstavuje našu rodinnú identitu. Pre mňa sú príbehy rozprávané v rodine veľmi dôležité, ale v určitom momente akoby mi prestali stačiť. Začala som sa báť, že či to nie sú nejaké frázy, ktoré preberám, a zistila som, že potrebujem mať vlastné oporné body postavené na vlastných skúsenostiach a vlastných zažitých veciach. Začala som spolupra-

covať s archívmi a stále som vnímala, že potrebujem ísť na tie miesta, pobývať tam. Tá umelecká rezidencia bola pre mňa intenzívnym časom hľadania a dokumentovania konkrétnych vecí, ktorých sa môžem chytiť. Nahrávala som zvuky alebo fotila zbytky tých miest, ktoré sa naozaj že rozpadajú, zarastajú a miznú pred očami. Bol to pokus o zachytenie pamäte, uchopenie niečoho konkrétného z toho príbehu, vytváranie si vzťahu k tým miestom a tým prepojenie s mojím starým otcom. Mohla som cez nachádzanie súvislosti a bytie tam hľadať nové spojenia vo svojej pamäti. Starý otec pracoval aj ako elektrikár a ak som chodila po tých ruinách, zrazu som videla vytrhnuté káble. Ležali na zemi alebo viseli zo steny, elektrické skrinky alebo vypínače. Najskôr som je začala zbierať bez konkrétneho cieľa, a vlastne sa mi ukázala taká séria. Cestou sa mi spojilo, že to je – dalo by sa povedať – taký portrét môjho dedka. Niečo, čoho sa tam možno priamo dotýkal. Ale aj keď nie, je to v prenesenom zmysle jeho obraz, ktorý sa snažím vytvoriť, lebo ho neviem nakresliť. Aj keď prekreslujem fotografiu, ktorá ho dokumentuje, stále tam dochádza ke skresleniu. Toto je pre mňa iný spôsob, ako sa s ním stretávam, alebo ako si vytváram jeho obraz. Materializovanie nie len cez ty fotografie.

Výstupom bola performance v Kláštore v Ostrove, kedy som pracovala s vyrazenejšími objektami, ktoré som našla v krajine, medzi nimi napríklad i porcelánový izolant, ktorý súvisel s elektrikou. Pomedzi to som sa snažila fragmentárne komunikovať príbeh môjho hľadania, alebo to, k čomu som prichádzala. Zároveň som ešte to médium ako kebyže vnímala. Robila som rôzne pokusy, ako ešte pracovať s tými objektami, alebo som nájdený materiál prenášala napríklad do papiera. Zaujímalo ma, ako si papier pamätá, akú má pamäť. Napríklad som do neho obalovala objekty a pozorovala, či sa dá vidieť, ktorý objekt v tom bol zabalený podľa toho, ako sa zdeformuje ten papier, a že ten papier už sa nedá dostať naspäť do pôvodnej podoby. Projekt Jáchymov je pre mňa veľmi široký. Postupne z neho vyťahujem rôzne časti a snažím sa ho komunikovať cez rôzne médiá. Spolu s jednou fotografkou, ktorá tam tiež bola na rezidencii, sme urobili fotografickú výstavu v Humennom na východe Slovenska. Vtedy sme všetko ostatné dali bokom a vytiahli iba tie fotovýstupy. Pritom pozorujem, ako rôzne výstupy cez rôzne médiá vedú inak komunikovať.

V nezávislém autorském Divadle K uvádíte inscenaci Nefotografie a v letošním roce jste vydali stejnojmennou knihu s texty padesáti slovenských fotografek a fotografů, které jste sesbírala. Čím je důležitý nezrealizovaný obraz, fotografie, která nevznikla a existuje pouze v myšlence, záměru?

Kniha je zbierkou o tom, čo tieto ľudia nezachytili a zároveň dokumentom o tvorivom procese. Prvá bola inscenácia. Je to opäť zhmotnenie nejakého hľadania práce s médium divadla. Študovala som divadelnú činohru a po škole začala nanovo hľadať nejaké nové vyjadrovacie prostriedky a spôsoby práce. Začalo ma baviť vnímať proces a snažiť sa z procesu vyťahovať nejaké veci a tie potom prenášať aj do výsledného tvaru. Čiže ten výsledný tvar dopredu nie je nalinkovaný a odráža všetko to, čo sa

udeje ako keď spíme alebo aj možno cez nejakú náhodu. Pro mne to bolo rozprávanie o fotografii. Dostala som sa k jednej knižke o fotografiách a zaujalo ma to, ale vôbec som nevedela, ako by sa to dalo previesť do divadla. A práve to nevedenie ma lákalo sa o to pokúsiť. Na základe toho som oslovila slovenských fotografov, čo bolo pre mňa také zaujímavé. Jednak to spoznávanie slovenskej fotografie, ale aj ich ako umelcov, ktorí pracujú s nejakým médiom, a ma ako umelkyne, ktorá pracuje v inom médiu. Je veľmi dobrodružné hľadať, ako pristupovať k nejakému médiu. Tých ciest je strašne veľa a je to veľmi pestré. Snažila som sa to potom nejakým spôsobom preniesť aj do práci s telom v priestore a nevnímam to ako niečo ukončené, ale skôr ako neustále prebiehajúci pokus.

Jak jste koncipovali inscenaci Nefotografie a jak na ni reagují diváci?

Celkom se nám podarilo vytvoriť taký zážitok, kedy divák musí vyberať, na čo sa pozerá, kam dať svoj fokus. Skúšali sme to tak, že sme vytvorili simultánne viacero dejov v priestore a teda sa nedá zachytiť každú akciu podrobne. Niekedy sa i prekrývajú a vytvárajú určité vrstvenia. Pamätám sa, že napríklad spôsob vrstvenia alebo výberu toho fotografického výrezu a toho diváckeho pohľadu prišlo niektorým divákovi zaujímavé. Alebo tam pracujeme s nejakým analógovým a digitálnym princípom cez internetovú projekciu. Snažíme sa, aby tie diela boli tvorené aj tomu divákovi a jeho svetu, ktorý si so sebou prináša, že aby neodchádzal s jedným jediným posolstvom. Snažíme sa urobiť introspektívne alebo otvorené inscenácie, kde si môže projektovať aj to svoje.

Divadlo K působí v prostorách jedné opuštěné bratislavské základní školy. Inspiruje vás to prostředí třeba skrze svou historii a genia loci?

Je to historická budova z roku 1870 a kedysi slúžila ako výkladná skriňa pre školské budovy a zariadenia, bola veľmi progresívna v spôsobe vyučovania a aj v architektúre. Má veľkorysú presvetlenú priestory a to mňa veľmi oslovilo. Tiež i to, že to nie sú primárne divadelné priestory, ale bývalé triedy. My v nich skúšame aj hrávať predstavenia po tom, čo sme si je zo schátraného stavu

zrekonštruovali a niektoré miestnosti vyčistili. Dá sa povedať, že nás inšpiruje téma limitov. Nemáme vybudovaný ani svetelný park, ani nejakú veľkú techniku. Ale tým, že v tom priestore môžeme skúšať takmer čokoľvek, mi to dáva slobodu posúvať sa iným smerom ak napríklad cez nejaké technické možnosti divadelného priestoru. Táto budova možno viac pripomína galériu a má pamäť, miesta, na ktoré sa dá reagovať. Všetky posledné hry sú výrazne poznačené miestom, kde sme ich tvorili, a vnímam, že priestory tejto budovy výrazne zasiahli do toho, ako tvoríme aj ako ja uvažujem o tvorbe. Že možno aj tá schátranosť alebo zašlost vie byť nejakým spôsobom estetizovaná, ale zároveň nie je to tiež vždy prikrášené. Nie je to idylka pracovať v priestoroch, ktoré nie sú dobre vykúrené, kde sa človek vždy zašpiní a kde je dosť prachu. Dávame si také rôzne výzvy. V niektorých projektoch sa presúvame cez rôzne priestory aj cez chodby, schodisko a tak.

Jedním z vašich témat je zpomalení, které je v současné době aktuální i mezi některými českými divadelníky, ale jak se ho dá dosáhnout?

Vedela by som odpovedať ve viacerých úrovniach. O tu tému mám väčší záujem po spolupráci s choreografom Robo Suchým, ktorý do našej poslednej inscenácie vniesol aj určité princípy butó tance a meditácie. Zaujímam ma, ale zatiaľ ju nedokážem na nič aplikovať. Choreografie je prvý taký rozmer pomalosti. Druhý rozmer by som videla v tom, že sme malé divadlo a nie sme až takí silní. Určité veci, ktoré sme schopní urobiť, tak tie spravíme, ale dávať za cieľ iba väčší výkon nie je cesta pre náš súbor. Aj v tomto nejakým spôsobom vnímam určité pomalosti. Hľadanie pomalosti v zmysle vlastnej cesty a vlastných možností v podmienkach, ktoré ja ako jednotlivec alebo my ako súbor máme. A tretý rozmer pomalosti odkrývam v poslednom čase cez ďalší projekt, čo je *Pustovňa pre umenie*.

O jaký projekt se jedná?

Obsahovo se pustovňa s pomalostí prekrýva. Ide o nový galerijný a rezidenčný priestor v stodole v Hontianskych Trstianoch, ktorý som založila spolu s mojím mužom. Už predtým sme vytvorili malé rezidenčné bývanie

z prútia a aj rôzne výstavy a workshopy. Filozofia Pustovne je, odísť od nášho bežného spôsobu fungovania, ktorý je v poslednom období dynamický, či už do ticha, alebo do nejakého spomalenia a odobratia mnohých vecí, na ktoré sme zvyknutí, že musia v našom živote byť. Spomalenie pre mňa znamená aj Pustovňu.

Okrem prinášania nových impulzov a podnetov do regiónu chceme viac zapájať miestne obyvateľstvo i do umeleckých projektov, priamo aj nepriamo, a vytvárať s nimi dialóg. To bola napríklad výstava *Jarný archív*, kurátorský výber z fotografií a videí obyvateľa Hontianskych Trstian, ktorý posledné roky intenzívne dokumentuje svoje prostredie. Hľadáme spôsob, ako nájsť práve také momenty toho, čo vie meniť pohľad na náš každodenný život alebo na tie bežné aktivity, ktoré vykonávame. Vytvárať tvorivý dialóg s miestnym obyvateľstvom a regiónom, aby naše aktivity neboli len nejakými zvolaniami. Keď sú tí ľudia priamo vtiahnutí v projektoch, tak vidno, že to zaangažovanie je iné, že sa zrazu z umeleckej aktivity stáva udalosť pre celú obec. Pre tú komunitu sa to stalo témou.

V pláne máme výstavu nazvanú *Domáce galérie*, ktorá bude v rôznych domoch a ľudských obydlíach. Prepojíme umelcov a rodiny, alebo teda obydlia a ľudí. Dielo bude nainštalované priamo v ich priestore, v ich prostredí, ktoré sa stane na nejaký čas galériou, a potom by sme ho u nich nechali po nejakú dobu, napríklad pol roka alebo rok. Vtedy by ho mohli vnímať iba oni a ich návštevy a potom by sa zase spravila nejaká spoločná túr cez tie zapojené domáce galérie. Páči sa nám vytvárať nejaký vzťah s ľuďmi, ktorý nie je jednorázový, neskončí s projektom, ale bude mať nejaké pokračovanie a s tými ľuďmi ďalej žiť v tom prostredí. Boli by sme radi, keby sa ich pohľad na súčasné umenie cesto malo nejakým spôsobom vyvíjať, aby mohli spoznávať tú scénu a rozširovať si obzory. Zároveň sa chceme obohatiť ich rozhraním, tým, čo je pre nich bežné a známe a hľadať spojenie, kde budeme partneri. Nie je to o mentorovaní, ale o záujme a o vzťahu.

VERONIKA BOUŠOVÁ

KioSK ohlodáva hranice divadelnosti na kost

Festival prináša do Žiliny a jejého okolí slovenské divadelní a taneční inscenace a performance, rozmanité intervence do veřejného prostoru, zvukové a vizuální instalace, diskuse a další více či méně invazivní formy umění. Jeho dramaturgové a produkční Michaela H. Pašteková a Martin Krištof prozradili, jakou má KioSK minulost a jakou by mohl mít budoucnost.

Festival KioSK má za sebou 17. ročník, jakým vývojem festival prošel a s jakými plány vstupujete do plnosti?

Festival reaguje na vývoj alternatívnej scény. Je pravda, že v súčasnosti sa ju snaží aj inšpirovať, podporovať, rozvíjať, ale na začiatku to bola hlavne snaha predstaviť divadlo, tanec alebo rôzne divadelné postupy, ktoré sa neobjavujú v klasických divadlách. Na začiatku bola jeho dramaturgia opatrnejšia a prezentovala hlavne tanec, ktorý bol na Slovensku vždy odvážnejší. Najdôležitejšie bolo spoločné stretnutie malej alternatívnej komunity. Neskôr sa začal festival rozrastať, vyberal viac a viac sprievodného programu, ktorý sa postupne vlastne stal hlavným. Tento prezentuje presne to, o čom je aj Prístí vlna – ohlodávanie hraníc divadelnosti. Zisťovanie, čo divadlom ešte je a čo nie je, alebo ak chceme byť činným elementom, jeho ohlodávanie na kost.

Dôležité je, že sa koná mimo centra, kde je divadelná infraštruktúra redšia. Lavíruje medzi sprístupňovaním alternatívny širšiemu a lokálnemu publiku, ale zároveň podporuje alternatívnu komunitu, okupuje mesto, poskytuje ho ako paletu umelcom – vyrastá z neho a vracia sa do neho.

Každé štyri či päť rokov prechádzame prirodzenou, či riadenou tranzíciou, ktorá väčšinou prichádza zvonku



(napr. radikálna zmena financovania, vyhorenie hlavnej sály S2, dnes politická situácia), niekedy zvnútra (obmena tímu, vyhorenie hlavnej sály a nás samých), alebo je kombináciou oboch. Máme za sebou posledný teenage rok. Odpútať sa od materskej lode, čiže kultúrnych centier Stanica a Nová synagóga, kde sme vznikli a vyrástli. Zakladáme nové združenie, ktoré bude festival organizovať, a zároveň silne cítime, že aj scéna potrebuje iné formy podpory. Možno. Vieme, že tento rok musíme zmeniť mnoho, či už z prirodzenej potreby, kvôli politickým tlakom, alebo zmenou osobných postojov.

Vzpomenete si na niejaký osobný festivalový vrchol a festivalový pád?

Spoločným bolo nevyjasnené vonkajšie podpálenie a vyhorenie našej hlavnej sály S2, alternatívnej budovy z debničiek na pivo a slamy. Stalo sa to asi mesiac pred festivalom v roku 2019 a my sme museli odpratávať trosky, zachraňovať most, pod ktorým bola postavená. Kultúrne centrum čelilo silným atakom, ale aj neuveriteľnej podpore zvonku a vedeli sme, že téma, štýl festivalu musí prejsť v tom roku prerodom. Bol to pád, ale nakoniec bol ten ročník jedným z najzaujímavejších. Za mesiac sme dokázali radikálne prekopáť zmysel, dramaturgiu, technickú stránku, line-up festivalu. Boli sme nútení pochopiť, čo je divadlo bez priestoru, čo je vyhorenie

a práca v duševne zmenenej polohe, práca s troskami.

Ale dali sme to. Zocelilo nás to a zistili sme, že sme schopní zázrakov na počkanie. Zistili sme, že nedá sa nie je slovo, čo patrí do takejto organizácie, že trosky, ruiny sú najlepším hracím poľom, aj keď to tie ruiny a trosky práve boľ. A boľi sme donútení získať silnejšie prepojenie s novým hracím poľom – verejným priestorom, odkiaľ to je už kúsok na skutočný, nielen ten hraný okraj.

Ale rovnako formatívny bol aj prvý pandemický ročník (2020), čo bol tiež ako vrchol, tak pád. Vrchol bol v ochote hľadania alternatív, čo divadlo dokáže. V umelcoch, ľuďoch, organizáciách bola ochota experimentovať, čo to znamená ten mýtický spoločne zdieľaný zážitok, zdieľaná realita, priestor. Čo to znamená spoločne a čo to znamená zdieľať, ale aj čo to znamená divadlo. Na experiment to bol najkrajší a najlepší ročník (a čas). Pád prišiel až potom, keď sme sa veľmi rýchlo vrátili do normálu a aspoň na Slovensku sa všetky tie nové cesty zavreli a otvárajú sa len s povolenkou.

Co byste právě teď přáli slovenskému divadlu?

Už vidieť zmeny, pohyb verejnosti, väčšiu fluktuáciu ľudí medzi zriadenou a nezriadenou kultúrou. Objavujú sa rytieri aj zradcovia. Skutočné divadelné múzy, ale tiež osobné tragédie. V súčasnosti sú divadlo, tanec a performance v strede záujmu, hoci možno trochu nechceme. Štátna moc dáva jasne najavo, že ona je dôležitá. Toto zaostrenie na divadlo, na kultúru musíme naplno využiť! Aj keby sme mali tancovať na ruinách a hrať v tom na kost ohryzenom divadle. Preto prajeme slovenskému divadlu, celej kultúre, nech sa zomkne, viac sa zažne rozprávať medzi sebou, spojí sa, uvedomí si vlastnú silu a naučí sa ju užívať a využívať. To isté si želáme aj pre KioSK.

LENKA DOMBROVSKÁ

PROGRAM 2024

Praha

Sobota 21. 9. Divadlo Komedie

16.00–19.00 Rekultur – Apolena Vanišová a Jan Bárta:
Parsifalové

16.00 Kolektiv TMEL – Antonie Rašilovová:
Neboj, Houbo

19.30 Udílení Poct festivalu ...příští vlna/next wave... –
Mladý princ No. 1

Neděle 22. 9. Tiché údolí (sráz na vlakovém nádraží Roztoky)

11.00 Divadlo Setkání – **Valle Silentium**

15.30 Divadlo Setkání – **Valle Silentium**

VILA Štvánice

20.00 Divadlo LETÍ – **Večere s novou hrou:
Tramprský speciál**

Pondělí 23. 9. Stará hora (sráz na Hlavním nádraží v Praze)

16.15 Unkulunkulu – **escapescape**

Baden Baden Štvánice

18.45 T.I.T.S. – **There Is Something in the Air**

Úterý 24. 9. Stará Hora (sráz na Hlavním nádraží v Praze)

16.15 Unkulunkulu – **escapescape**

Baden Baden Štvánice

18.45 T.I.T.S. – **There Is Something in the Air**

Středa 25. 9. Stará Hora (sráz na Hlavním nádraží v Praze)

13.15 Unkulunkulu – **escapescape**

16.15 Unkulunkulu – **escapescape**

Barrandovský most

19.00 Kusotori – **Přebývání na okraji /
Dwelling on the Edge**

Čtvrtek 26. 9. Divadlo Alfred ve dvoře

20.00 Divadlo Stoka – **Endokanabinoid (SK)**

Brno

Sobota 12. 10. HaDivadlo

16.00 Kolektiv TMEL – Antonie Rašilovová:
Neboj, Houbo

19.30 Petr Nikl: **Prchavé hadí partitury**

Neděle 13. 10. Stránská skála

11.45 Divadlo Setkání – **Petra Stranensis**

14.45 Divadlo Setkání – **Petra Stranensis**

HaDivadlo

17.00 Skupina DÍLO – **Mladý princ No. 2**

19.30 Jan Mocek: **Krajina s bažantem, zajícem a srnkou**



Unkulunkulu – *escapescape*. FOTO ARCHIV

TSUNAMI 2 připravily Lenka Dombrovská a Veronika Boušová. Grafická úprava Filip Blažek. Vydává festival ...příští vlna / next wave... www.nextwave.cz